

*Stowarzyszenie
Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne*

*Raport z działalności
w 2004 roku*

Warszawa, marzec 2005

Wstęp

Stowarzyszenie Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne wspiera środowiska obywatelskie w krajach post-sowieckich we wprowadzaniu demokratycznych zmian, w szczególności poprzez wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych oraz niezależnych mediów.

Stowarzyszenie, niezależna organizacja pozarządowa, prowadzi działalność typu non-profit od 2001 roku, kontynuując tradycje oraz korzystając w swej pracy z kilkuletniego doświadczenia i dorobku programu białoruskiego Fundacji na rzecz Demokracji w Europie Wschodniej (IDEE). Swoją uwagę skupia na sytuacji społecznej krajów post-komunistycznych i do tych społeczeństw kieruje swoje programy, realizowane na poziomie lokalnym, adresowane w szczególności do starannie wyselekcjonowanych środowisk i grup. Dzięki szczegółowej wiedzy o mechanizmach działania i problemach tych grup Stowarzyszenie umiejętnie dostosowuje realizowane programy do ich potrzeb oraz możliwości.

W 2004 roku zespół Stowarzyszenia skoncentrował się na kontynuacji programów w dwóch istotnych dla niego obszarach - projektów skierowanych do niezależnych mediów oraz aktywizujących liderów młodzieżowych organizacji pozarządowych na Ukrainie oraz Białorusi. Ponadto Stowarzyszenie przygotowało wystawę i cykl seminariów popularyzujących działania organizacji społecznych w Białorusi pod wspólną nazwą „Obywatelska Białoruś”. W Białorusi zrealizowano również pilotażowy program rozwoju samorządu osiedlowego. W ciągu całego roku zespół podejmował działania związane z koordynowaniem współpracy międzynarodowej na rzecz Białorusi oraz włączał się w przedsięwzięcia organizowane przez inne organizacje, w szczególności skupione w Grupie Zagranica.

W związku z rozszerzeniem zasięgu działania Stowarzyszenie nawiązało współpracę z kolejnymi koordynatorami projektów. Ponadto zespół został wzmocniony kilkunastoosobową grupą wolontariuszy, systematycznie wspierających realizację zadań Stowarzyszenia.

W sferze finansowania działalności Stowarzyszenie stabilizuje swoją pozycję, stopniowo różnicując źródła przychodów i stale poszukując nowych możliwości finansowania organizowanych przedsięwzięć.

W grudniu 2004 roku Stowarzyszenie uzyskało status organizacji pożytku publicznego.

Programy realizowane w 2004 roku

Zarząd Stowarzyszenia, zgodnie z przyjętą strategią rozwoju, za najważniejsze w 2004 roku uznał następujące kierunki rozwoju prowadzonych programów:

- I. projekty medialne - kontynuacja wsparcia niezależnej prasy lokalnej w Białorusi i w Ukrainie oraz rozpoczęcie działań w Azji Centralnej;
- II. projekt młodzieżowy dla Białorusi i Ukrainy, zakładający równoległe prowadzenie prac w obu krajach oraz nawiązanie współpracy pomiędzy nimi na szczeblu regionalnym;
- III. projekt „Obywatelska Białoruś”, zrealizowany jako próba zainteresowania problemami Białorusi szerszej opinii publicznej, w szczególności polskiego środowiska naukowego oraz młodzieży studenckiej;
- IV. współpraca z organizacjami z Litwy, Słowacji, Czech, Ukrainy i Rosji, które realizują projekty w Białorusi. Systematyczne spotkania tych organizacji i stała wymiana informacji, którą koordynuje Stowarzyszenie, pozwala lepiej zorganizować pracę w krajach sąsiadujących z Białorusią.
- V. pilotażowy projekt „Rozwój samorządu osiedlowego w Białorusi” – w którym podjęto problematykę organizacji społeczności lokalnej w Białorusi wokół rozwiązywania konkretnych problemów socjalnych, w tym wypadku problemów mieszkaniowych. Projekt może stać się ważnym kierunkiem działań Stowarzyszenia w następnych latach.

I. Projekty medialne

W 2004 roku Stowarzyszenie kontynuowało działania na rzecz wsparcia i rozwoju prasy niezależnej w Białorusi i Ukrainie oraz nawiązało kontakty z wydawcami z regionu Azji Centralnej.

Projekt wsparcia białoruskiej prasy niezależnej

Celem długoletniego programu jest stworzenie i wsparcie lokalnych gazet niezależnych, ze szczególnym uwzględnieniem wschodniej części Białorusi. Dzięki przyjęciu systemu wsparcia prasy niezależnej dążącego do wyrównania poziomu jej rozwoju w całej Białorusi - większość miast wschodniej Białorusi (z wyjątkiem Mohylewa) posiada już swoje gazety niezależne. Niestety nasilające się represje władz wobec prasy niezależnej powodują, że projekt coraz bardziej przekształca się w doraźną pomoc upadającym gazetom niezależnym w tym kraju.

Partnerem projektu na Białorusi była Stowarzyszenie Niezależnej Prasy Regionalnej z Mińska. Fundacja zajmowała się organizacją konsultacji dla gazet w zakresie ich planów rozwojowych oraz gromadziła zgłoszenia do konkursu grantowego.

Konkurs grantowy stawiał sobie trzy cele:

1. *Wzmocnienie małych gazet lokalnych lub gazet przeżywających kryzys finansowy w wyniku represji władz białoruskich.* Potrzeby finansowego wsparcia gazet wciąż wzrastają ze względu na olbrzymie sankcje ekonomiczne ze strony władz. W okresie przed wyborami parlamentarnymi działalność wielu ze wspartych przez nas gazet została zawieszona.
2. *Stworzenie nowej gazety.* W projekcie podtrzymano nową gazetę w Homlu oraz nawiązano strategiczną współpracę z nowym koncernem prasowym w Mińsku w celu otworzenia czterech gazet w regionach. Początkowo gazety te rozwijały się bardzo dobrze, jednak w wyniku bankructwa jednego z partnerów finansowych koncern zawiesił działalność.
3. *Rozwój niezależnej sieci dystrybucji.* Dwa granty zostały wydzielone na rozwój sieci dystrybucji przy lokalnych gazetach. Jednocześnie została przygotowana specjalna ekspertyza prawna dotycząca dystrybucji prasy. Wszystkie te działania zostały jednak

zablokowane przez zmianę przepisów prawnych w maju 2004 roku. Zabroniona została sprzedaż gazet na ulicach oraz został wprowadzony specjalny system licencjonowania dystrybucji prasy. Licencja jak na razie została udzielona tylko jednej prywatnej gazecie z Mińska, co uniemożliwiło prywatną dystrybucję prasy w regionach.

W wyniku realizacji projektu w okresie wrzesień 2003 – maj 2004 finansowanie otrzymało m.in. 16 białoruskich gazet lokalnych z różnych miast Białorusi. Należy zauważyć istotnie pogarszającą się sytuację na rynku prasowym w Białorusi, kary nakładane na redakcje, m.in. w postaci ograniczania możliwości dystrybucji, zamknięcia gazet, zawieszania ich działalności w okresie przedwyborczym, co skłania do zmiany podejścia do wsparcia gazet. Następuje wzrost znaczenia gazet nie zarejestrowanych i wydawnictw samizdatowych.

W 2004 roku szczególne wsparcie otrzymały czasopisma niezależne i gazety nie zarejestrowane, których wydania stanowiły jedyne źródło informacji dla większości społeczeństwa bezpośrednio przed wyborami parlamentarnymi. Zostało wspartych 5 lokalnych gazetek niezarejestrowanych związanych z pracą z lokalnymi wspólnotami i problemami socjalnymi społeczeństwa.

Specjalne miejsce zajęło wsparcie czasopisma promującego idee europejskie w Białorusi.

Łącznie w konkursach przyznano 22 granty na kwotę ok. 35.000 USD

Wsparcie i rozwój niezależnej prasy lokalnej w Ukrainie

Adresatami działań w Ukrainie byli wydawcy i redaktorzy naczelni oraz dziennikarze 30 gazet z miast rejonowych Ukrainy Zachodniej i Wschodniej, wydawanych w obwodach połtawskim, sumskim, czernihowskim, charkowskim, czerkaskim, tarnopolskim, rówieńskim żytomierskim, chmielnickim i iwanofrankowskim. Partnerem w Polsce było Stowarzyszenie Gazet Lokalnych, partnerami koordynującymi działania na Ukrainie były *Żowta Hazeta* z Połtawy i *Ternopilaska Hazeta* z Tarnopola. Celem cyklu seminariów i szkoleń prowadzonych przez trenerów Stowarzyszenia Gazet Lokalnych oraz wizyt studyjnych w Polsce była pomoc wydawcom oraz dziennikarzom ukraińskich gazet lokalnych w uzyskaniu niezależności finansowej i podniesieniu atrakcyjności gazety. Polscy specjaliści doradzali ukraińskim gazetom, jakie zmiany wprowadzić w sposobie działania i kształcie gazety, aby wydania mogły zdobyć nowych czytelników.

Przy pomocy partnerskich gazet z Ukrainy program realizowany był w dwóch ośrodkach: w Ukrainie Wschodniej w Połtawie („*Żowta Hazeta*”) i w Zachodniej w Tarnopolu („*Ternopilaska Hazeta*”). W ciągu tego roku przygotowano i przeprowadzono seminaria na takie tematy, jak: zarządzanie lokalnym wydawnictwem prasowym jako małym przedsiębiorstwem, koncepcja oraz *lay out* gazety, zbieranie reklamy i ogłoszeń. Wśród polskich trenerów i ekspertów prowadzących szkolenia i udzielających ukraińskim kolegom konsultacji znaleźli się redaktorzy i wydawcy najlepszych gazet lokalnych, m.in. „Tygodnika Starachowickiego”, „Przełomu”, „Gazety Powiatowej Wiadomości Oławskich” i „Gazety Jarocińskiej”. Odpowiednio do rezultatów seminariów, dla części ich uczestników organizowane są tygodniowe staże w redakcjach polskich gazet lokalnych. W 2003 roku staż odbyli wydawcy ze wschodnich obwodów Ukrainy, w 2004 roku zaś staże dla uczestników z Ukrainy Zachodniej.

W pierwszej połowie roku zorganizowano również konkurs grantowy dla uczestników 1,5-letniego programu. Granty z przeznaczeniem na rozwój wydawnictw, wzmocnienie części informacyjnej gazety lub rozszerzenie kręgu jej odbiorców otrzymało 8 gazet. Ponadto zdecydowano o przekazaniu dwóch grantów strategicznych dla gazet partnerskich z Tarnopola i Połtawy. Kwota łączna przyznanych grantów wyniosła 22.500 USD.

Uczestnicy z Ukrainy zachodniej zauważyli potrzebę i planują powołanie stowarzyszenia wydawców prasy lokalnej, co mamy nadzieję, stanie się impulsem dla wydawców z innych części kraju.

Przeprowadzona w maju 2004 roku pogłębiona ewaluacja uczestników programu pozwoliła na przygotowanie dla nich możliwości uczestniczenia w seminariach z zakresu warsztatu dziennikarskiego oraz poruszenie zagadnień prawnych i z zakresu szeroko pojętej wolności słowa.

Jesienią 2004 roku Stowarzyszenie przystąpiło do przygotowania projektu uwzględniającego ww. rekomendacje ewaluatorów, przenoszącego działania podjęte dotychczas (seminaria ekonomiczne oraz staże) na obszar Ukrainy wschodniej i południowej. Partnerem na nowym obszarze Ukrainy jest gazeta „Kafa” z Feodozji na Krymie. Ze względu na zachodzące na Ukrainie zmiany i niemożliwość prowadzenia seminariów w okresie przedwyborczym, zasadnicze prace zostaną podjęte na południu w 2005 roku.

Wsparcie niezależnego ruchu wydawniczego w Azji Centralnej

Projekt o charakterze pilotażowym, stanowiący naturalne rozszerzenie zasięgu geograficznego działań Stowarzyszenia skierowanych do środowiska dziennikarskiego z terenu trzech sąsiadujących krajów Azji Centralnej: Kirgistanu, Tadżykistanu i Uzbekistanu. Partnerem realizacji projektu jest Center for Journalism in Extreme Situations z Moskwy.

Jesienią w Duszanbe i Chodżencie (Tadżykistan) oraz Biszkeku (Kirgistan) przeprowadzone zostały cykle seminariów, w których udział wzięło 80 wydawców oraz dziennikarzy, z gazet lokalnych oraz z mniejszości etnicznych i religijnych. Tematyka seminariów związana była z aspektami prawnymi niezależnego dziennikarstwa (prawa i obowiązki dziennikarzy, prawo międzynarodowe dotyczące mass-mediów, ustawodawstwo związane z ochroną praw człowieka i wolnością słowa) w powiązaniu z pokazaniem specyfiki działania prasy lokalnej. Wykładowcami byli dziennikarze polscy (z redakcji skupionych w Stowarzyszeniu Gazet Lokalnych) oraz eksperci prawni z Rosji.

Dzięki realizacji projektu Stowarzyszenie nawiązało kontakty bezpośrednie z wydawcami i redaktorami naczelnymi gazet w Azji Centralnej, co może stanowić podstawę budowania i kontynuacji działań w 2005 roku. Naturalną konsekwencją będą staże dla dziennikarzy w gazetach lokalnych w Polsce, jak i w Rosji.

II. Aktywizacja młodzieżowych organizacji w Białorusi i Ukrainie

Celem projektu była aktywizacja młodzieżowych organizacji w Białorusi i Ukrainie oraz nawiązanie współpracy między organizacjami młodzieżowymi z obu krajów. Kontakty między organizacjami pozarządowymi obu krajów są raczej sporadyczne, jednocześnie brakuje wiedzy na temat sytuacji w obu krajach. Projekt Stowarzyszenia ma za zadanie zintensyfikowanie wymiany doświadczeń między młodymi liderami z tych krajów.

W Ukrainie kontynuowano pracę w ośmiu regionach północnej części kraju. Większość partnerów projektu to organizacje związane ideowo z Naszą Ukrainą. Wiele z nich weszło do regionalnych Młodzieżowych Koalicji Nasza Ukraina. Część organizacji współpracuje z Komitetem Wyborców Ukrainy. Organizacje postawiły sobie za zadanie w ramach projektu rozwijać swoich lokalnych partnerów, ale jednocześnie nawiązać silniejszą współpracę między regionami.

Podstawą dla projektu białoruskiego są młodzieżówki partyjne oraz lokalne organizacje młodzieżowe skupiające się na promowaniu pro-aktywnych działań organizacji oraz na prowadzeniu ogólnokrajowych akcji młodzieżowych.

Działania na Białorusi:

Na Białorusi program realizowany był na początku dzięki współpracy z organizacją młodzieżową Hart (Homel).

Projekt był adresowany do młodych liderów, którzy dowiedli swego potencjału tworząc organizacje angażujące młodzież w działania obywatelskie. Program miał ich zintegrować jako grupę, zachęcając do podejmowania współpracy, zarówno na poziomie organizacji, jak i osobistym. Miał też stanowić płaszczyznę wytworzenia wspólnej dla wszystkich metodologii i uświadomienia podstawowego celu w postaci wzmocnienia młodzieżowego ruchu organizacji pozarządowych na Białorusi. O ile działania w projekcie w 2003 roku nie przyniosły zadawalających efektów działania w pierwszej połowie roku miały charakter poszukiwania nowych uczestników jak i metod pracy z nimi.

W ramach realizacji projektu w 2004 roku przeprowadzono:

- 15 dyskusji podczas „okrągłych stołów” organizowanych wokół tematu identyfikacji i generowania możliwych rozwiązań problemów młodzieży w Białorusi
- konkurs małych grantów adresowany do białoruskich organizacji – granty w wysokości od 330 do 1100 USD przyznano 14 podmiotom (łącznie suma – 6.800 USD); priorytetowo traktowano inicjatywy lokalne skierowane na rozwiązanie bardzo bieżącego problemu w konkretnym środowisku
- 3 spotkania strategiczne liderów młodzieżowych z terenu całej Białorusi zorganizowanych we Lwowie (Ukraina) w styczniu, czerwcu i grudniu (w każdym spotkaniu wzięło udział 20-25 osób); celem spotkań jest wymiana informacji oraz planowanie działań i ich zintegrowanie na szczeblu krajowym
- tygodniowa wizyta studyjna w Polsce grupy młodzieży i nauczycieli z mińskiego Białoruskiego Liceum im. J.Kolasa; przy tej okazji Stowarzyszenie pomagało lobbować w instytucjach administracji publicznej (MENiS, MSZ) możliwości kontynuowania nauki przez absolwentów Liceum w Polsce, tak jak ma to miejsce na Litwie czy w Niemczech

Spotkania strategiczne doprowadziły do przeformułowania celów projektu. Z dyskusji z liderami młodzieżowymi wynikało, że myślenie o tworzeniu masowego ruchu młodzieżowego na Białorusi nie ma perspektyw. Wielu jednak z uczestników styczniowego spotkania wyraziło zainteresowanie lokalnymi problemami i pracą wokół problemów społeczności lokalnych i oddziaływanie na władze lokalne. Dlatego też czerwcowe i grudniowe spotkanie młodych liderów przekształciły się bardziej w dyskusję wokół pracy ze społecznościami lokalnymi i wyborów do rad lokalnych w 2007 roku. Problematyka czysto młodzieżowa stała się bardziej marginalna. Główną zaś osią działań stał się problem organizacji młodych liderów lokalnych wokół pracy ze społecznościami lokalnymi.

Działania na Ukrainie:

Zadaniem programu było pobudzenie szeroko rozumianej aktywności społecznej środowisk młodzieżowych, wsparcie rozwoju ruchu młodzieżowego w regionach Ukrainy, wyjście poza stolice obwodów, dotarcie do środowisk młodzieżowych i zachęcenie ich do działalności poza ośrodkami miejskimi, w których już wcześniej działały jakieś organizacje oraz stworzenie sieci organizacji młodzieżowych, aby mogły się wzajemnie wspierać, wymieniać informacje i pomagać sobie itd.

Do projektu zostały wybrane obwody, w których aktywność środowisk młodzieżowych wydawała się wyjątkowo niewielka albo bardzo jednostronna. Ważnym elementem projektu było

zachęcanie, uczestniczących w nim organizacji młodzieżowych do współpracy, stworzenie sieci w ramach funkcjonujących grup koordynacyjnych w obwodach połtawskim, tarnopolskim, czerkaskim, sumskim, winnickim, żytomierskim oraz rozszerzenie działań projektu na obwody mikołajewski i zaporozski.

Partnerami realizacji programu na Ukrainie było *Towarzystwo Lewa* (Lwów) oraz *SUM - Spilka Ukraiijnskoji Molodi* (Kijów). Przy przygotowaniu staży w Polsce dla przedstawicieli grup koordynacyjnych Stowarzyszenia nawiązało współpracę z Domem Spotkań i Pojednania im. M.Kolbego w Gdańsku, Urzędem Miasta Gdynia, Stowarzyszeniem Tratwa w Olsztynie.

W ramach realizacji programu w 2004 roku przeprowadzono następujące działania:

- konkurs grantowy (w kwietniu) - łącznie poparto realizację 15 miniprojektów na łączną kwotę 7.000 USD;
- zamknięty konkurs grantowy dla grup koordynacyjnych - granty otrzymało 6 grup koordynacyjnych na łączną kwotę 12.500 USD
- wizytę studyjną w Polsce dla przedstawicieli grup koordynacyjnych (lipiec) – uczestnikami spotkań przybliżających działalność polskich organizacji pozarządowych było 10 osób; uczestnicy zapoznali się w szczególności z metodami prowadzenia akcji rzecznictwa (advocacy)
- 6 seminariów dla młodzieży związanej z organizacjami społecznymi. Wszystkie seminaria były prowadzone przez trenerów *Towarzystwa Lewa*, tematy obejmowały zagadnienia dot. przywództwa, podejmowania decyzji, pracy w grupie, planowania strategicznego.

Ze względu na zaangażowanie uczestników programu w wydarzenia „Pomarańczowej Rewolucji” część zaplanowanych działań (staże w Białorusi i w Polsce, konferencja podsumowująca) przesunięte zostały na styczeń 2005. Szczególną aktywnością w okresie realizacji projektu wyróżnili się nasi partnerzy z Sum, którzy od maja organizowali protest studencki przeciwko skorumpowanemu rektorowi. Protest zakończył się powodzeniem, zaś aktywność studentów przerodziła się w masowe akcje w okresie wyborczym. Wiele organizacji w czasie wyborów, jak na przykład partnerzy z Winnicy aktywnie uczestniczyli w działaniach Czarnej Pory.

III. Obywatelska Białoruś

Proces likwidacji organizacji pozarządowych w Białorusi, rozpoczęty w 2003 roku, stał się impulsem do zwrócenia uwagi szerszej opinii publicznej na sytuację społeczną tego kraju, w szczególności łamanie praw człowieka, którego dopuszcza się to państwo ograniczając swobodę stowarzyszania się obywateli.

Przygotowana przez Stowarzyszenie wystawa „Obywatelska Białoruś” poświęcona była białoruskim organizacjom pozarządowym. Jej celem jest prezentacja współczesnej Białorusi - problemów i zjawisk, którymi żyje jej społeczeństwo - oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi w ciągu ostatniej dekady. Wystawa ukazuje dorobek tych środowisk, dzięki którym na Białorusi powstało i nadal tworzy się życie obywatelskie. Ekspozycja składa się z wprowadzenia i ośmiu plansz tematycznych:

- **Czarnobyl** – awaria elektrowni atomowej w Czarnobyli w 1986 roku miała ogromny wpływ na społeczeństwo białoruskie. Dziś część kraju nadal pozostaje strefą zamkniętą. W 1996 roku państwowe programy pomocy dla ofiar Czarnobyli zostały zamknięte. Symbolem mobilizacji społeczeństwa wokół katastrofy stał się Marsz Czarnobyli organizowany corocznie 24 kwietnia;

- **Tradycja** – problematyka dziedzictwa kulturalnego Białorusi, działania mające na celu zainteresowanie ludzi najbliższą historią, zaangażowanie społeczności lokalnej w chronienie zabytków kultury, odnawianie pamięci historycznej i kulturalnej;
- **Kuropaty** – miejscowość koło Mińska, gdzie w 1989 roku podczas prac archeologicznych odkryto masowe groby. Odkrycie to zapoczątkowało badania represji stalinowskich, proces rehabilitacji zamordowanych i represjonowanych. Niestety proces ten nie został nigdy zakończony. W 2001 roku władze podjęły decyzję o budowie drogi na terenie cmentarzyska. Fale demonstracji i burzliwe negocjacje zaowocowały projektem upamiętnienia pochowanych w Kuropatach;
- **Królestwo Białoruś** – to królestwo niezależnej sztuki białoruskiej rozwijającej się poza oficjalnymi strukturami i instytucjami;
- **Vybiraj** – hasło „Vybiraj” (*wybieraj*) towarzyszyło kampanii na rzecz aktywnego udziału w wyborach prezydenckich 2001 r. prowadzonej przez organizacje pozarządowe. Manipulacje wyborcze, brak wolności słowa i łamanie prawa wyborczego sprawiły, że społeczność międzynarodowa uznała wybory za niedemokratyczne;
- **Wolność słowa** – co dzień, od wyborów prezydenckich w 1994 roku na Białorusi łamana jest wolność słowa. Zamykanie gazet jest stałą praktyką od 1996 roku. Wtedy też pierwszy dziennikarz znalazł się w więzieniu;
- **Kobiety** – największe problemy socjalne na Białorusi dotyczą kobiet. Od 1999 roku organizacje kobiece aktywizują się wokół problemów praw zawodowych kobiet, bezrobocia, problemu samotnych matek z dziećmi;
- **Edukacja** – reforma edukacji na Białorusi rozpoczęła się w 1992 roku. Po pięciu latach proces reformy został zablokowany przez Ministerstwo Edukacji. Utrudnione jest nauczanie w języku białoruskim. Najgłośniejszym wydarzeniem ostatnich lat stało się zamknięcie mińskiego Białoruskiego Liceum Humanistycznego im. Jakuba Kołasa.

We współpracy z polskimi i zagranicznymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi wystawa prezentowana była trzykrotnie w Warszawie (w Redakcji Gazety Wyborczej, Wyższej Szkole Psychologii Społecznej i w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego), w Krakowie (w Instytucie Studiów Strategicznych), Wrocławiu (w Dolnośląskim Ośrodku Studiów Strategicznych), Szczecinie (w Muzeum Narodowym), Białymstoku (na Uniwersytecie w Białymstoku), Krzyżowej (w Fundacji Krzyżowa), w Krynicy podczas Forum Ekonomicznego i w Mikorzynie podczas dorocznego spotkania grantobiorców programu RITA; a także w Czechach podczas festiwalu „Prawa Człowieka w Filmie” organizowanego przez Fundację People in Need, na Łotwie podczas konferencji Latvian Translantic Organisation w Rydze i w Norwegii w siedzibie Human Rights Houses.

Obok prezentacji wystawy Stowarzyszenie przygotowało cykl seminariów pod wspólną nazwą „Polska – Białoruś w poszerzonej Europie”. W 2004 roku zorganizowano trzy seminaria:

- w Warszawie we współpracy z Grupą Zagranica (8-9 października),
- w Krakowie we współpracy z Ośrodkiem Praw Człowieka Uniwersytetu Jagiellońskiego (w ramach Festiwalu Dni Brytyjskich – 6 listopada),
- we Wrocławiu razem z Dolnośląskim Ośrodkiem Studiów Strategicznych (4 grudnia).

Seminaria realizowane są jako próba zainteresowania problemami Białorusi szerszej opinii publicznej, w szczególności polskiego środowiska naukowego oraz młodzieży studenckiej. Podczas dyskusji poruszano tematykę mechanizmów wspierania ruchu demokratycznego oraz działań prodemokratycznych w Białorusi, zastanawiano się nad odpowiedzialnością mediów w kształtowaniu opinii publicznej wobec wschodnich sąsiadów, a także zwracano uwagę na

szczególną rolę jaką Polska może odegrać w formułowaniu i realizacji polityki wschodniej Unii Europejskiej.

W 2005 roku Stowarzyszenie będzie kontynuowało zarówno organizację seminariów (m.in. w Poznaniu i Gdańsku), jak i prezentację wystawy.

IV. Koordynacja działań międzynarodowych na rzecz Białorusi

Od kilku lat Stowarzyszenie stara się zainteresować sytuacją na Białorusi inne polskie organizacje pozarządowe, a także włączać je do swoich działań. Jednocześnie uczestnictwo w spotkaniach sponsorów, działających na rzecz Białorusi uświadomiło konieczność szerszej wymiany informacji i efektywniejszej koordynacji prac organizacji pracujących na tym terenie. Celem programu jest przełamanie izolacji Białorusi na poziomie społecznym oraz zainteresowanie organizacji z krajów sąsiadujących z Białorusią współpracą transgraniczną, promocja kontaktów sąsiedzkich pomiędzy tymi krajami a Białorusią i wsparcie wspólnych projektów.

W 2004 roku Stowarzyszenie kontynuowało organizację cyklicznych spotkań organizacji pozarządowych z krajów sąsiadujących z Białorusią, które prowadzą projekty z partnerami białoruskimi.

W spotkaniach uczestniczą przedstawiciele 60 organizacji grantodawczych i pozarządowych zainteresowanych współpracą transgraniczną z Białorusią. Uczestnikami spotkań są m.in: Fundacja Pontis z Bratysławy, People in Need Foundation z Pragi, Fond Vidrodzennia z Kijowa, Fond Zaszczytu Praw Człowieka z Moskwy, Center of Journalism in Extreme Situations z Moskwy, Bałtycko-Amerykański Fundusz Współpracy, Stowarzyszenie Praw Człowieka i Fundacja Rozwoju Lokalnego z Kowna, The Lithuanian and U.S. Initiatives z Wilna, Freedom House, National Endowment for Democracy (NED), NDI, IREX, IRI, Press Now, Westminster Foundation for Democracy, German Marshall Fund US.

W Polsce zaś współdziałają ze Stowarzyszeniem w tym zakresie m.in. Fundacja Edukacja dla Demokracji, Fundacja im. Stefana Batorego, Ośrodek Studiów Wschodnich oraz Białoruskie Towarzystwo Schumanowskie. Na Białorusi w działaniach informacyjnych współpracujemy z Białoruskim Zrzeszeniem Centrów Zasobowych (*BARC*) i biurem Zgromadzenia Białoruskich NGOs (*Assambleja*)

W 2004 roku Stowarzyszenie zorganizowało jedno spotkanie – w Pradze (Czechy) we współpracy z Fundacją People in Need. Spotkanie odbyło się w dniach 21-22 marca poświęcone w szczególności kwestii wyborów i strategii działań powybiorczych.

Uczestnicy spotkań pozostają w stałym kontakcie ze sobą poprzez listę mailową moderowaną przez Stowarzyszenie.

VI. Rozwój samorządu osiedlowego w Białorusi

W pilotażowym projekcie podjęto problematykę zorganizowania społeczności lokalnej w Białorusi wokół rozwiązywania konkretnych problemów. Partnerem ze strony białoruskiej jest Fundacja Wspierania Rozwoju Regionalnego (Homel). Doświadczenia zebrane w trakcie realizacji programu posłużą wypracowaniu długoterminowych działań na rzecz rozwoju wspólnot mieszkaniowych i samorządów osiedlowych w Białorusi jako swoistych katalizatorów aktywności lokalnej.

Efektom działań podjętych w 2004 roku było:

- powstanie lub poszerzenie składu osobowego komitetów osiedlowych w 17 mikroregionach w kilku miastach (Homel, Mińsk, Grodno, Kobryń, Brześć, Mohylew, Baranowicze)
- opracowanie, druk i dystrybucja 3 broszur informacyjnych przez ekspertów z zakresu mieszkalnictwa:
 - Prawne i praktyczne aspekty założenia i funkcjonowania wspólnot mieszkaniowych
 - Obowiązki miejscowych organów władzy i przedsiębiorstw w dostarczaniu usług komunalnych
 - Taryfy za usługi Mieszkalnych Komitetów Zarządzania
- przygotowanie i druk ulotki „Co należy wiedzieć o gospodarce mieszkaniowej?”
- opracowanie ekspertyzy prawnej nt. form własności mieszkań w Polsce oraz form samorządności mieszkańców; stanowiące materiał porównawczy rozwiązań stosowanych w Polsce i Białorusi
- zorganizowanie wizyty studyjnej w Polsce dla przedstawicieli komitetów osiedlowych z Białorusi, prezentacja rozwiązań praktycznych stosowanych w spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych oraz w gospodarce komunalnej; we współpracy ze Stowarzyszeniem Inicjatywa Lokalna uczestnikom zaprezentowano aspekty współistnienia różnorodnych form aktywności mieszkańców w małym mieście (Legionowo)
- organizacja cyklicznych spotkań komitetów osiedlowych oraz organizacja spotkań podczas których uczestnicy staży prezentują polskie doświadczenia w funkcjonowaniu samorządu mieszkańców.

Stowarzyszenie zdecydowało o kontynuacji prowadzenia tego typu projektów.

Zespół

Pracami Stowarzyszenia kieruje Zarząd w składzie:

Paweł Kazanecki – Prezes

Małgorzata Naimska – Wiceprezes

Mariusz Maszkiewicz – Skarbnik

Katarzyna Sadło – Sekretarz.

Komisja Rewizyjna stanowiąca organ kontroli wewnętrznej Stowarzyszenia pracuje w składzie:

Piotr Kosiewski - przewodniczący

Bogumiła Berdychowska

Agnieszka Komorowska

W 2004 roku zespół realizujący programy w Stowarzyszeniu ulegał licznym zmianom i przekształceniom. Poszukiwano możliwie najlepszego rozwiązania w zakresie zapraszania osób do zespołu koordynatorskiego, przy czym przestrzegano ściśle zasady przyjmowania koordynatorów w momencie uruchamiania kolejnych programów. W różnych okresach roku ze Stowarzyszeniem współpracowali:

- Magda Dębowska - dyrektor administracyjny
- Elżbieta Grodzka – księgowa (listopad-grudzień)
- Anna Hejman – asystent koordynatora programu medialnego na Ukrainie (styczeń – maj)
- Jarosław Iwaniuk - web master

- Paweł Kazanecki - koordynator programu medialnego na Białorusi, programu aktywizacji organizacji młodzieżowych na Ukrainie i Białorusi oraz projektu wsparcia samorządu osiedlowego w Białorusi
- Nelya Lawrynenko - koordynator działań na Ukrainie w ramach programu aktywizacji organizacji młodzieżowych na Ukrainie i Białorusi
- Rostysław Kramar - koordynator programu medialnego na Ukrainie (styczeń - maj)
- Joanna Rohozińska-Michalska - koordynator działań na Białorusi w ramach programu aktywizacji organizacji młodzieżowych na Ukrainie i Białorusi oraz działań międzynarodowych na rzecz Białorusi; seminaria „Obywatelska Białoruś”
- Jerzy Rohoziński – koordynator programu medialnego w Azji Centralnej
- Wiesław Waclawczyk – koordynator programu medialnego na Ukrainie (od października)
- Jolanta Wolek - księgowa (styczeń – październik)
- Anna Wróbel - sekretariat, koordynacja pracy wolontariuszy, wystawa „Obywatelska Białoruś”, asystent koordynatora działań na Ukrainie w ramach programu aktywizacji organizacji młodzieżowych na Ukrainie i Białorusi

Ze Stowarzyszeniem na stałe pracuje grono kilkunastu wolontariuszy, wspierające zespół w realizacji bieżących zadań. Wolontariusze włączali się zarówno w prace poszczególnych projektów (tłumaczenia ustne i pisemne, prace przygotowawcze, organizacja staży i wizyt studyjnych oraz konferencji, opieka nad gośćmi) jak i prace pomocnicze (korespondencja, archiwizacja danych, porządkowanie dokumentacji, przygotowywanie tekstów na strony www). W 2004 roku pomagali nam:

Krzysiek Bebelski	Maciek Jakubczyk	Maria Sujkowska
Agata Biłas	Magda Juszczyk	Anna Sławińska
Tomek Bładyniec	Olga Kłymenko	Magda Szerszeń
Agnieszka Borawska	Milena Liszka	Renata Szredzińska
Jacek Chojecki	Bartek Łopata	Joanna Śliwowska
Antoś Ciależnikau	Maryja Łucewicz	Anna Trusz
Dorota Dąbrowska	Pola Rożek	Sylwia Tyszka
Monika Gawrychowska	Anna Rachlewicz	Darek Woszczyński
Piotr Gołdanowski	Ola Radzik	Katarzyna Żochowska
Aleksandra Gowin	Anka Radziwinowicz	
Agata Grzegorzółka	Monika Słowik	

Sytuacja finansowa

Sytuacja finansowa Stowarzyszenia w 2004 roku kształtowała się na dość stabilnym poziomie. Środki dotacji i grantów gwarantowały stałe funkcjonowanie zespołu oraz utrzymanie zaplecza technicznego. Wszystkie dokonywane wydatki mają pokrycie w przychodach.

Wielkości przychodów i wydatków spadły o ok. 20% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Deficyt lat 2001-2002 nadal wpływa niekorzystnie na bieżącą działalność Stowarzyszenia, zaburzając prawidłową realizację zadań w ramach poszczególnych projektów. W czerwcu, w związku z opóźnieniem przekazu planowanych transz grantów przez sponsorów, Zarząd zdecydował o wzięciu pożyczki z Funduszu PAF-PIO w celu utrzymania płynności finansowej. Pożyczka została częściowo spłacona w październiku, okres spłaty całkowitej wydłużono do lutego 2005r.

Niekorzystny trend spadku wartości dolara amerykańskiego (w ciągu roku odnotowano spadek wartości o 25%) spowodował powstanie ujemnych różnic kursowych, których wielkości obok kwoty odsetek naliczonych od spłaty pożyczki wpływają na roczny wynik finansowy.

Składki członkowskie wpłacone w 2004 roku (700 zł) zostały przeniesione na powiększenie funduszu statutowego Stowarzyszenia, co w przyszłości – przy adekwatnej wielkości funduszu - stworzy możliwość zmniejszania powstałego ujemnego wyniku.

Poniższe dane obrazują ogólną sytuację finansową Stowarzyszenia, informacje szczegółowe zawiera roczne sprawozdanie finansowe.

Źródła przychodów

Całkowite przychody Stowarzyszenia stanowiły w 2004 roku kwotę ponad 1.215.226,42 zł, i prawie w całości były to przychody na realizację działalności statutowej – konkretnych programów - granty i dotacje sponsorów na łączną kwotę 1.207.967,52 zł. Pozostałe przychody stanowiły darowizny pieniężne lub rzeczowe osób fizycznych oraz prawnych. Stowarzyszenie otrzymało m.in. dwa zestawy komputerowe za pośrednictwem Banku Drugiej Ręki oraz wpłaty gotówkowe.

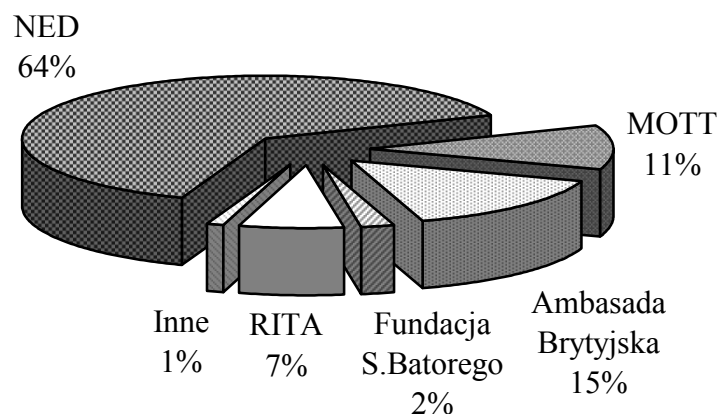
W kwocie przychodów całkowitych, przychody stanowiące przychody na działalność statutową zrealizowaną w roku 2004 wynoszą 959.525,56. Pozostała kwota przeniesiona została na przychody przyszłych okresów.

Działania Stowarzyszenia możliwe były dzięki ich finansowaniu przez sponsorów:

- ◆ National Endowment for Democracy (NED) - część ukraińska programu młodzieżowego, programy medialne w Białorusi, Ukrainie i Azji Centralnej, współpraca międzynarodowa na rzecz Białorusi
- ◆ Ch.St.Mott Foundation (MOTT) - program aktywizacji organizacji młodzieżowych na Ukrainie i Białorusi
- ◆ Ambasada Brytyjska w Warszawie – Obywatelska Białoruś
- ◆ Program RITA Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności administrowany przez Fundację Edukacja dla Demokracji – rozwój samorządu osiedlowego w Białorusi

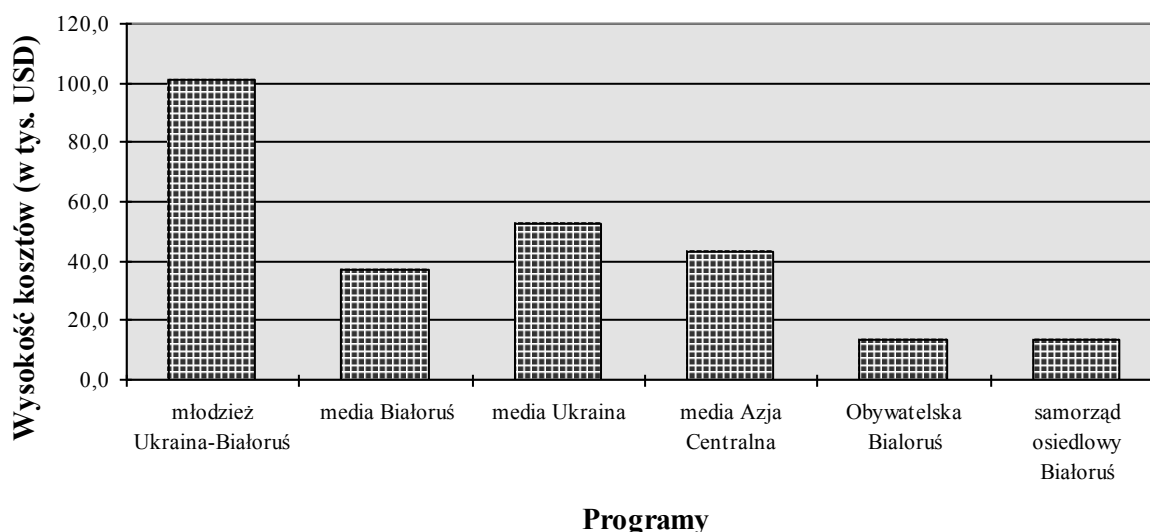
Największym sponsorem Stowarzyszenia pozostaje National Endowment for Democracy (NED), granty przyznane przez NED stanowią 60% całości przychodów Stowarzyszenia. Pozytywnym dla przyszłości wydaje się fakt, iż Stowarzyszenie w stosunku do roku poprzedniego bardziej zróżnicowało źródła przychodów, pozyskując nowych donatorów prowadzonych działań – Ambasada Brytyjska w Warszawie. Dotacja otrzymana z programu East-East Fundacji im. S.Batorego w całości została przeniesiona na przychody przyszłych okresów z uwagi na przesunięcie terminu realizacji staży dla gości z Ukrainy w ramach programu aktywizacji organizacji młodzieżowych.

Szczegółowy podział źródeł przychodów z podziałem na grantodawców w 2004 roku przedstawia poniższy wykres.

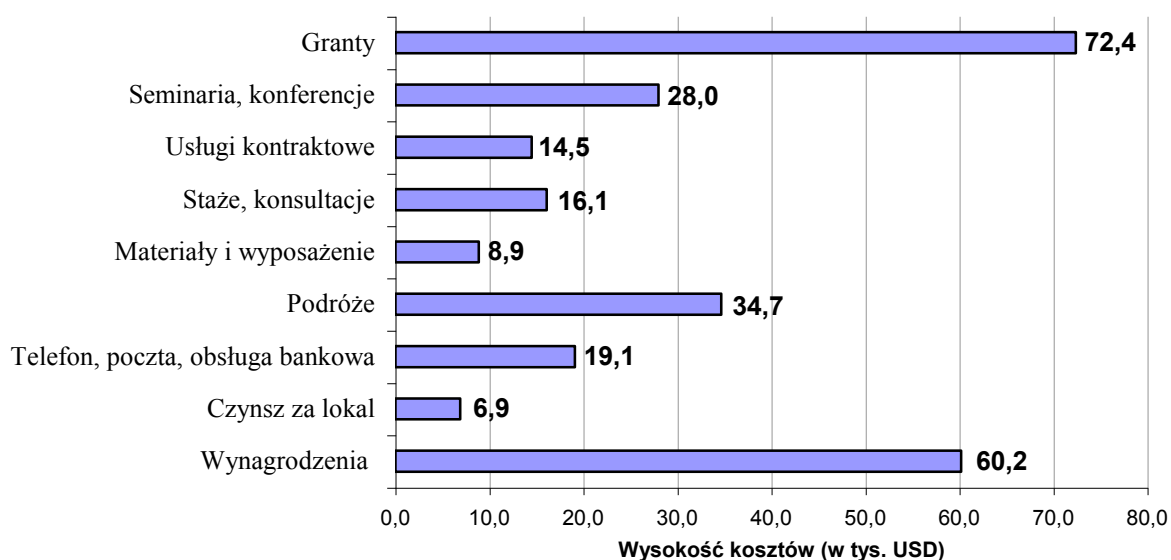
Koszty

Całkowite koszty Stowarzyszenia w 2004 roku wyniosły 972.499,65 zł, z czego koszty działalności statutowej zamknęły się w kwocie 961.053,08 zł. Poniższy wykres obrazuje koszty realizacji poszczególnych programów Stowarzyszenia.

Główną kategorią ponoszonych kosztów w ramach realizacji projektów była działalność związana z dystrybucją grantów (konkursy grantowe w programach medialnych w Białorusi i Ukrainie oraz programie aktywizacji organizacji młodzieżowych) oraz organizacją seminariów i konferencji. W stosunku do roku poprzedniego wzrosły koszty wynagrodzeń, łączności (poczta, telefon) oraz koszty podróży, co ma bezpośredni związek z rozszerzeniem działań Stowarzyszenia.

Szczegółowy podział kosztów realizacji programów na kategorie obrazuje poniższy wykres.

Opracowanie:
M.Dębkowska, P.Kazanecki

Zatwierdził Zarząd Stowarzyszenia – uchwała 1/2005 z dnia 14.03.2005